

Inleiding

Het wetsvoorstel Screening Kennisveiligheid is recentelijk geopend voor internetconsultatie. De wet zou vanaf medio 2027 uitvoerbaar moeten zijn.¹ Dat het wetsvoorstel open staat voor internetconsultatie houdt in dat iedereen in Nederland hierop zou mogen reageren. Van deze gelegenheid wordt dan ook graag gebruik gemaakt.

Het wetsvoorstel Screening Kennisveiligheid houdt concreet in dat er door middel van deze wet een aantal studies naar technologieën als sensitief worden aangemerkt.² Wanneer een persoon afkomstig uit een derde land, dus afkomstig buiten de EU, een masterstudie zou willen volgen over deze technologieën of hier onderzoek naar zou willen doen bij een Nederlandse universiteit deze persoon een verplichte screening zou moeten ondergaan, boven op de visumaanvraag.³ Tijdens de screening wordt bepaald wat het risico is dat deze kennis wordt misbruikt. Hiermee wordt bedoeld dat mogelijk sancties kunnen worden overtreden, of dat er een risico ontstaat voor de nationale veiligheid.⁴

De achterliggende gedachte hierbij is dat de Nederlandse universiteiten momenteel niet weerbaar genoeg zijn voor partijen die misbruik willen maken van de kennis die Nederland momenteel in huis heeft, waardoor er een risico ontstaat voor de nationale veiligheid.⁵ De kennis die namelijk als sensitief wordt aangemerkt, is kennis die gebruikt kan worden voor militaire ontwikkelingen en het functioneren van de opsporings- en veiligheidsdiensten.⁶

Alhoewel de nationale veiligheid een groot goed is, dat zeker in deze turbulente tijd voldoende beschermd dient te worden, zijn er grote vraagtekens te plaatsen bij de praktische uitvoering en onderbouwing van deze voorgestelde wet.

¹ 'Screening voor wetenschappers die met sensitieve kennis willen werken', rijksoverheid.nl.

² Art. 5 Wet screening kennisveiligheid (voorstel).

³ Landadvocaat, *Advies doelgroepkeuze screening kennisveiligheid*, Den Haag: Pels Rijcken, p. 1.

⁴ Art. 9 lid 2 Wet screening kennisveiligheid (voorstel).

⁵ Landadvocaat, *Advies doelgroepkeuze screening kennisveiligheid*, Den Haag: Pels Rijcken, p. 1.

⁶ Art. 5 Wet screening kennisveiligheid (voorstel).

Praktische uitvoering

Wat betreft de praktische uitvoering van dit wetsvoorstel zijn een aantal opmerkingen te maken. De landsadvocaat heeft hier op Europees niveau reeds aandacht aan besteed, dus bij deze horde zal korter stil worden gestaan. Kort komt het bezwaar er op neer dat deze screening hoogstwaarschijnlijk gezien zal worden als een extra voorwaarde boven op de Richtlijn 2016/801, wat in strijd is met het discriminatieverbod.⁷

Verder is Nederland geen eiland, en zijn wij niet het enige land dat kennis ontwikkelt en wil beschermen. Omdat Nederland nauw samenwerkt met andere landen binnen de EU, is het wellicht een beter idee bescherming van de kennis op Europees niveau te regelen. Op Nederlands niveau zal deze bescherming waarschijnlijk niet voldoende toereikend zijn wegens de onderlinge uitwisselingen.

Verder legt dit voorstel een grote druk op Nederlandse kennisinstellingen, zowel een financiële- als een regeldruk. In het voorstel wordt er van Nederlandse kennisinstellingen verwacht dat er zelfstandig een inventarisatie gemaakt wordt van studies die als sensitief kunnen worden aangemerkt, en waardoor dus een extra screening nodig is.⁸

Het inventariseren van deze risico's en de mogelijke oplossingen wordt door de minister op 32 miljoen eenmalig geschat, en hierna op 8,1 miljoen.⁹ Dit wetsvoorstel verhoogt de financiële druk op universiteiten enorm, in een tijd dat er al massaal bezuinigd wordt op het hoger onderwijs.¹⁰

Regeldruk houdt kortgezegd in wat de administratieve last is die een bepaalde regel veroorzaakt.¹¹ Dit voorstel verhoogt de regeldruk op Nederlandse kennisinstellingen aanzienlijk. Studies ontwikkelen zich immers door de jaren heen, en er worden regelmatig nieuwe studierichtingen ontwikkeld. Dit wetsvoorstel betekent dan ook een jaarlijks terugkerende extra regeldruk op Nederlandse Kennisinstellingen.

Er ontstaat dan ook een duidelijk incentive om studies zoveel mogelijk als niet sensitief aan te merken, of deze studies in het geheel niet meer aan te bieden. Op deze manier na immers de financiële en regeldruk ontlopen worden. De vraag is echter of dit bij zal dragen aan de ontwikkeling van Nederland als kenniseconomie. Want ofwel studies worden als niet sensitief aangemerkt terwijl ze dit wel zijn, waarbij het risico ontstaat dat kennis weglekt. Of de studies worden niet meer aangeboden waardoor deze kennis in Nederland niet meer ontwikkeld wordt.

Ten slotte is voor te stellen dat dit wetsvoorstel een afschrikwekkende werking kan hebben voor studenten afkomstig uit derde landen. De vraag is dan nogmaals wat

⁷ Landsadvocaat, *Advies doelgroepkeuze screening kennisveiligheid*, Den Haag: Pels Rijcken, p. 3.

⁸ Art. 7 lid 1 Wet screening kennisveiligheid (voorstel).

⁹ Screening kennisveiligheid gaat universiteiten miljoenen kosten', dub.nl.

¹⁰ 'Debat samengevat: begroting Onderwijs, Cultuur en Wetenschap', eerste kamer.nl.

¹¹ E.J. Janse de Jonge, 'ATR en toetsing van regelgeving: geen onnodige regeldruk', *Regelmaat* 2023/39, p.42-57, p. 42.

voor effect dit wetsvoorstel kan hebben op de kenniseconomie wanneer de internationale uitwisseling van kennis bemoeilijkt wordt.

Onderbouwing

In het wetsvoorstel wordt een aantal keer aangehaald dat dit wetsvoorstel ziet op studenten afkomstig uit derde landen. De vraag is echter waar de opvatting vandaan komt dat studenten en werknemers afkomstig uit derde landen het grootste veiligheidsrisico vormen. In de memorie van toelichting is dit op geen enkele manier onderbouwd.

De vraag is dan ook of de landen die nu volgens de memorie van toelichting kennis spionage zouden plegen geen gebruik zullen maken van andere routes. Bijvoorbeeld door het onder druk zetten van houders van een EU-nationaliteit.

Conclusie

Concluderend kunnen er dan ook grote vraagtekens worden gezet bij de invoering van dit wetsvoorstel, zowel op praktisch vlak als op het vlak van voldoening aan de aanwijzingen voor de regelgeving. Met name het vereiste van effectiviteit.

Het achterliggende gedachtegoed, namelijk het beschermen van de kennis tegen mensen die hier kwaad mee willen, is te waarderen. Echter blijft de vraag wel of dit wetsvoorstel de meest effectieve en doordachte manier is om dit doel te bereiken.